10.12.18

STM:N KIRJALLINEN ASIANTUNTIJALAUSUNTO LAKIVALIOKUNTAAN / HE 230/2018 VP

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa Sosiaali- ja terveysministeriöstä hallituksen esitykseen eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta. Lausuntoa pyydetään erityisesti sosiaalisesta luototuksesta.

Ehdotuksen mukaan korkokatto laajennettaisiin koskemaan kaikkia kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvia luottoja ja laissa asetettaisiin yläraja nostetulle luotolle perittävälle korolle. Tämän lisäksi rajattaisiin oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia. Niin ikään rajoitettaisiin oikeutta periä kuluttajalta kuluja maksuajan pidentämisestä. Hintasääntelyn laajentamisella pyritään kohtuullistamaan markkinoilla tarjolla olevien kuluttajaluottojen hinnoittelua ja vähentämään kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Korkokattomallin muutoksella pyritään siihen, että sääntely olisi nykyistä tehokkaampaa ja sen noudattaminen ja valvonta yksinkertaisempaa. Tavoitteena on myös lisätä luottojen hinnoittelun läpinäkyvyyttä.

Kuluttajansuojalain sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaan lukuun ehdotetuilla muutoksilla pyritään saattamaan kansallinen lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin kuluttajansuojalainsäädäntöä ja samalla selkeyttämään oikeustilaa. Oikeudenkäymiskaaressa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin siitä, mitä seikkoja kuluttajaluottosopimukseen perustuvaa saamista koskevassa haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa. Viimeksi mainitulla muutoksella pyritään yksinkertaistamaan kuluttajaluottoihin liittyvän pakottavan sääntelyn huomioon ottamista ja samalla vähentämään kantajille ja tuomioistuimille aiheutuvaa työtä. Lisäksi ehdotetaan, että korkolaki ja saatavien perinnästä annettu laki olisivat velallisen hyväksi pakottavia myös silloin, kun kyse on elinkeinonharjoittajan kuluttajalle välittämästä luotosta, jonka myöntää joku muu kuin ammattimainen luotonantaja. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa vertaislainaa ottaneen kuluttajavelallisen asemaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää pyrkimyksiä turvata kuluttajan asemaa hyvinä ja kannattaa esitettyjä muutoksia.

Sosiaalisen luototuksen osalta todetaan lisäksi seuraavaa:

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, kunnan tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä laissa sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002 säädetään.

Kunta saa sosiaalisen luoton järjestämisestä aiheutuviin toimintamenoihin valtionosuutta, mutta toimintamenoina ei pidetä sosiaalisen luototuksen luottopääomasta tai luottotappioista aiheutuvia menoja. Näin ollen luottopääoman suuruus ja sitä kautta

yksittäiselle luotonsaajalle myönnettävä maksimimäärä ovat kunnan määriteltävissä. THL:n vuotta 2016 koskevan selvityksen perusteella useissa kunnissa luotolle oli kiinteä enimmäismäärä, joka oli henkilöä kohti 2 000–15 000 euroa (yleisimmin 5 000 tai 10 000 euroa). Kotitaloutta koskevia enimmäismääriä käyttäneillä hieman pienemmillä kunnilla, euromäärät olivat yleisesti alemmalla tasolla, 3 000 – 5 000 euroa. Kuntia pyydettiin valitsemaan kolme yleisintä syytä sosiaalisen luoton myöntämiseen ja tulosten mukaan selvästi useimmin mainitut olivat kulutus- ja ulosottovelat ja talouden hallintaan saattaminen. Vuoden 2016 tietojen perustella aktiivisesti sosiaalista luottoa käyttää 32 kuntaa, joiden väestöpeitto on noin puolet kansalaisista. Kymmenestä suurimmasta kaupungista vain yksi ei käytä sosiaalista luottoa, mikä selittää kohtuullista väestökattavuutta, vaikka kunnista vain 10 % on ottanut palvelun käyttöön.

STM:n mielestä sosiaalisten luottojen myöntäminen on tärkeä keino vähävaraisten ylivelkaantumisen ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Oikeustieteen tohtori Kirsti Rissanen selvitti sosiaalisen luototuksen kehittämistä sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta vuosina 2014-2015. Hän esitti selvityksessään 18.3.2015, että sosiaalinen luototus olisi otettava käyttöön koko maassa lainsäädäntöä uudistamalla. Tuolloin sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistaminen oli vasta näköpiirissä ja uudistukselle esitettiin vaihtoehtoisia etenemistapoja. Sipilän hallituksen sote-uudistuksessa rakenteiden uudistamisen jälkeen on vuorossa muun lainsäädännön tarkempi läpikäynti ja uudistaminen. Tähän kuuluu myös laki sosiaalisen luototuksesta. Sosiaalinen luototus siirtyy osana sosiaalipalveluita maakunnan vastuulle, mutta sen vapaaehtoisuus maakunnalle on vielä kysymys, joka tulee erikseen ratkaista.

Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä todetaan velkaantumisongelmien vähentämiseen tähtäävien keinojen osalta, että myös sosiaalisen luototuksen saatavuutta kattavasti Suomessa olisi perusteltua edistää. Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy kantaan, mutta kiinnittää huomioita käsittelyssä olevan maakunta ja sote-uudistuksen vaikutuksiin sosiaalipalveluiden järjestämisen yhdenmukaistamisessa. Maakunnan vastatessa palveluista, tulisi kaikkien sen alueen kuntien osalta yhdenmukaiseksi myös mahdollisuus myöntää sosiaalista luottoa. Näin ollen isompi määrä kuntia tulee kerralla joko mukaan sosiaalisen luoton piiriin tai jää sen ulkopuolelle, ellei lainsäädännöltä edellytetä velvoittavuutta. Sote-uudistuksen edistymisestä myös riippuu, millaisiin toimiin sosiaalisen luoton käytön laajentamiseksi on tarpeellista ryhtyä.

Erityisasiantuntija Ritva Liukonen

TIEDOKSI Eveliina Pöyhönen, STM Hyvinvointi- ja palveluosasto Aikuiset tuloryhmän johtaja